

57-100 TORUN
FUNDACJA GENERAL ELŻBIETY ZAWACKI
Muzeum Pomorskiej Armii Krajowej
i Wojskowej Służby Powietrznej
Toruń, ul. Podmurna 48, 87-603 22
e-mail: fapek@wp.pl, zawacka.pl
IP 95 16 25 127 10 0 4 870502736
KRS 0000703112
NIP 82 1090 1506 0000 0000 5002 0244

543/1652
17.06.2009
kb

Aramowicz Elżbieta
Toruń, Most Pauliński

Toruń
„Grunwald”
PAP:
†† Durmowicz Bogdan
M-943/1652 Pom.

SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI

Durmonics Bogdan.....

PA-943/1652 Pom.....

Toruń „Gumwala” PAB:

I./1. Relacja k. 1 s. 1-2

I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora —

I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora —

II. Materiały uzupełniające relację k. 2 s. 1-2

III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora —

III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 —

III./5. Inne ... —

IV. Korespondencja

1) z... E... Ar... k. 2 s. 1-2

.....

.....

V. Nazwiskowe karty informacyjne k. 1

VI. Fotografie obywatel i komunistów

1/11. Delaja Bogdana Durnowice
& 1966r., napis kserokop.

ll. 15. 1-2

Relacja

o mojej pracy konspiracyjnej w czasie drugiej wojny światowej.

W latach okupacji I. 1940 - 1945 istniała w koszarach "Hallera" przy dworcu Toruń-miasto 6-cio osobowa zakonspirowana komórka Polskiej Armii Podziemnej - grupa wojskowa "Grunwald". Do niej należeli następujący zaprzysiężeni członkowie załogi robotniczej administracji wojskowej / Heeresstandortverwaltung - 2 Veralterbereich / i to :

1. Paczkowski Maksymilian - b.st. sierżant 63 pp.,
2. Pałucki Franciszek - b. ogniomistrz 8 psc.,
3. Durmonicz Bogdan - b. urzędnik cywilny R. K. U. Toruń,
4. Kiełbasinski Młodysław - dozorca koszar,
5. Mierczowski Edmund - b. plutonowy i radiotelegrafista 63 pp.,
6. Orłowski Rafał - plutonowy rez. b. urzędnik Pocztę Główną, dział łączności w Toruniu.

Zaprzysiężony zostałam w styczniu 1940 r. przez plutonowego rez. Konstantego Norkowskiego, nadzorującego wojskową sieć telefoniczną miasta Torunia w obecności szefa łączności ochotczego rez. Bronisława Górnego. Członkami naszej komórki polegały na podsłuchiwaniu radiowych audycji zagranicznych w podziemnych pomieszczeniach dawnej wojskowej radiostacji przy Kaszówku. Pod poz. 4 i 5 wysienieni mieszkali na terenie wojskowym w sąsiedztwie wspomnianej radiostacji, co ułatwiało wykonywanie zadań powierzonych komórecie przez miejscową komendę Okr. Pom. B.K.C.P. organizacji konspiracyjnej. Mierczowski Edmund jako specjalista - radiomechanik - otrzymywał od niemieckich oficerów aparaty radiowe do naprawy, do której przetrzymywał je jeszcze przez kilka dni, co dawało nam sposobność słuchania polskich audycji, nadawanych z Moskwy, Londynu, Angory i Madrytu. Zdobyte tą drogą komunikaty frontowe przekazywano komendzie Okręgu organizacji wojskowej "Grunwald", które rozpowszechniano w formie ulotek z rozkazu mjr. "Ochoty", również wśród Rodaków - Polaków, stanowiących skład załogi /Heeresstandortverwaltung/, liczącej ponad 400 osób. Spotkania naszej komórki odbywały się dość często przy węgłudziale komendanta Okręgu mjr. "Wincentego Ochoty" i Konstantego Norkowskiego ps. "Kostek", celem przedyskutowania nad wszelkimi wyderzeniami jak również zagadnienia związane z rozlokowaniem sił wroga na terenie Torunia w poszczególnych koszarach. Spotkania te miały miejsce w godzinach popołudniowych, po ukończeniu urzędowania w kancelarii /z Verwalterbereich/ mieszcząca się na III piętrze nad wartownią - narożnik ul. Dobrzyńskiej i ul. Piastowskiej. W tej kancelarii osobiście pracowałam, gdzie

2

powierzono mi a.in. gospodarkę opokową i zarządzanie sprzętem wyposażeniowym dla izb żołnierskich i mieszkań oficerskich. Te właśnie miejsce obraliśmy jako punkt naszych schadzek - nie chcąc się narazić na ewentl. wyse, gdyż był to teren wojskowy, strzeżony przez niemiecki wehrmacht, gdzie czuliśmy się bezpiecznie jako pracownicy miejscowi. W zasięgu tej wojskowej administracji znalazły obiekty, znajdujące się na terenie koszar "Mallera" i "Piłsudskiego"; szpital wojskowy, wojskowa centrala telefoniczna, dom podoficerski przy Kaszowaku, jak również dawna wojskowa radiostacja przy Kłopotniau.

Ważnym elementem naszej działalności konspiracyjnej, która została kontynuowana wg. wskazanych zadań jakie zostały przez komendanta okręgowego mjr. "Wincentego Gucotę" - kpt. Majewskiego Częstewa przez członkami organizacji postawione, gościniec i koleortaz ulótka, wywiad i informacja o stanach wojsk hitlerowskich rozlokowanych na terenie Torunia w szczególności koszarach i ich rodzaj broni. Udzielanie pomocy materialnej ściganym przez gestapo, jak również rodzinom go aresztowanych i pomordowanych. Udzielanie schronienia jeńcom angielskim, francuskim, rdzieckim zbierającym z obozów jeńcowskich. Pamiętam jeszcze trzy nazwiska zbieranych jeńców rdzieckich, na których Norkowski zbierał od nas cywilne ubrania i pieniądze na drogę w roku 1942. Byli to prawdopodobnie oficerowie z Polankow, Daxlow i Wieliczkow, których spotryał również w dowody osobiste ukraińskie z komendy Okręgu mjr. "Wincenty Gucota" a których według opowiadania Norkowskiego ostatecznie przez łączniczkę komendy okręgu "Częstawa Kéé" do G.G. Zbieranych pieniędzy żony bardzo często urządzali na gościnne cele, jak i na zapotrzebie rodzin polskich osierconych. Wskazunki o stanach wojsk wroga, jak i o ruchach wojsk wybywających i przybywających na terenie Torunia składaliśmy Norkowskiemu, od którego raz tygodniowo otrzymywałam łączniczkę z komendy okręgowej ps. "Częstawa Kéé".

Wiadomości radiowe uzyskane w gościnie zostały przez nas na naszym miejscu w formie ulótki, w celu rozprowadzenia przez członków organizacji pomiędzy ludność polską.

Toruń, dnia 14. IV 1966 r.

/Róża Durawicz/

oryginał w Muzeum i [RBOMiB?] 5

II. Materiały uzupełniające relacji:
Dziennik Bogdan

1. art. Wzomony obywatel, Nowości
nr 186 z 10.08.2004, onyż art. k. 2 s. 1-2
Wacław Prybylski.

Bogdan Henryk Durmowicz (1894–1981),
urzędnik wojskowości, działacz społeczny

Wzorowy obywatel

W sierpniu mija 110. rocznica urodzin Bogdana Durmowicza urzędnika i działacza społecznego w międzywojennym Toruniu. Warto przypomnieć tę postać.

Bogdan Henryk Durmowicz urodził się 15 sierpnia 1894 r. w Toruniu, w rodzinie mistrza stolarskiego Marcina i Anny z Maciejewskich. Po ukończeniu 8 klas szkoły wydziałowej w Toruniu rozpoczął 1 października 1911 roku naukę kupiecko-biurową w przedsiębiorstwie budowlanym połączonym z tartakiem parowym i stolarnią w firmie Geорга Sopparta w Toruniu, gdzie przebywał do 15 czerwca 1915 r., kiedy to otrzymał powołanie do wojska niemieckiego. Jako szeregowiec piechoty brał udział w walkach na froncie wschodnim.

Pochwała generała

Po zwolnieniu z wojska na podstawie ogólnej demobilizacji wrócił 7 grudnia 1918 r. do Torunia. Jako członek Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” (od października 1911 do 1915 r. był członkiem Sokolich Drużyn Polowych w Toruniu) od razu wstąpił do tajnej Organizacji Wojskowej Pomorza i Straży Ludowej w Toruniu, w szeregach której przebywał do 30 marca 1920 r., będąc szefem V kompanii. Zajmował się werbowaniem ochotników oraz przeprowadzaniem ich na tereny objęte powstaniem wielkopolskim.

Jednocześnie 1 maja 1919 r. zatrudniony został w charakterze siły biurowej w byłym niemieckim urzędzie „Versorgungsstelle”, z którym został przejęty przez władze polskie 1 kwietnia 1920 r., w charakterze zastępcy kierownika Referatu Inwalidzkiego przy Powiatowej Komendzie Uzupełnień (PKU) Toruń. Następnie od 1 lipca 1922 r. do 31 marca 1929 r., to jest do czasu zdania agend inwalidzkich władzom cywilnym pełnił funkcję kierownika Referatu Inwalidzkiego PKU.

Bogdan Durmowicz w mundurze sokolim

Po powrocie do Torunia Bogdan Durmowicz został aresztowany przez Niemców i uwięziony w toruńskim forcie „Kościuszko”. Po zwolnieniu przez cały okres okupacji niemieckiej pracował jako robotnik, następnie pracownik biura w wojskowym zarządzie kwaterunkowym (Heeresstadortverwaltung), od 20 grudnia 1939 do 31 stycznia 1945 r.

Po wyzwoleniu Torunia, już 2 lutego 1945 r. rozpoczął pracę w Rejonowej Komendzie Uzupełnień, lecz z braku etatów dla urzędników cywilnych został po miesiącu zwolniony. 24 marca tego roku zatrudniony został w Wydziale Wojskowym Zarządu Miejskiego w Toruniu, następnie 1 czerwca 1950 r. powierzono mu funkcję zastępcy kierownika Referatu Wojskowego Prezydium Miejskiej Rady Narodowej.

W okresie międzywojennym, poza wspomnianym już Towarzystwem Gimnastycznym „Sokół”, Bogdan Durmowicz należał także do Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwważowej, Ligi Morskiej i Kolonialnej oraz Związku Pracowników Umysłowych Administracji Wojskowej.

2
"Nowości" w 186 z dn. 10 sierpnia 2004

Kazimierz Przybyszewski, Honorowy obywatel
(Bogdan Henryk Durmowicz (1894-1981)
urzędnik wojskowości, działacz społeczny)

1 lipca 1923 r., Komendant PKU Toruń, gen. brygady Antoni Wojciech Szemet, opuszczając to stanowisko w wystawionym Durmowiczowi świadectwie pisał, że był on nadzwyczaj dzielnym urzędnikiem, a jako kierownik mający 20 sił urzędniczych do dyspozycji wszystkie wchodzące w zakres Referatu Inwalidzkiego czynności były załatwiane pod Durmowicza kierownictwem ku zupełnemu jego zadowoleniu. Ponadto Durmowicz dzięki swej posiadanej rutynie, energii i nieustrudzonemu zapałowi wszystkie skomplikowane niejednokrotnie trudności opracowania spraw zaopatrzenia inwalidów potrafił doskonale pokonywać. Poza tym zdaniem gen. Szemeta uchodził on, tak w służbie jak i poza nią za gorącego patriotę i wzorowego obywatela-Polaka.

Zawsze przy wojsku

Następnie Bogdan Durmowicz pozostawał nadal w Powiatowej Komendzie Uzupełnień jako urzędnik cywilny do wybuchu wojny w 1939 r.; ewakuowany razem z PKU Toruń 4 września tego roku był w służbie do czasu rozwiązania władz 17 września 1939 r.

Honory za pracę

Posiadał Medal Pamiątkowy za Wojnę 1918-1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Medal Niepodległości, Brązowy Krzyż Zasługi oraz Brązowy i Srebrny Medal za Długoletnią Służbę.

Po drugiej wojnie światowej był sekretarzem Organizacji Oddziałowej nr 2 PZPR, przewodniczącym Koła Towarzystwa Przyjaciół Żołnierza przy Prezydium MRN w Toruniu oraz członkiem Stowarzyszenia Pracowników Samorządowych.

22 maja 1937 r. zawarł związek małżeński z Haliną Jadwigą Antoniną Szarszewską, urodzoną 17 stycznia 1914 r. w Toruniu.

Bogdan Henryk Durmowicz zmarł 21 sierpnia 1981 r. i pochowany został na cmentarzu przy ul. Józefa Wybickiego.

W Toruniu mieszkał przy ul. św. Katarzyny 12 m. 2, następnie Szewskiej 24 m. 6 i Szewskiej 10/6.

KAZIMIERZ PRZYBYSZEWSKI

IV / 1. Korespondencja bieżąca
Fundacji i Elżbiety Aramowicz
w sprawie usupet. relacji, kop.
mpis. z 5.01.1998 i 1-2.03.1998 k. 2 s. 1-2

1

Toruń dnia 5 stycznia 1998r

L. dz. 414/98.....

Szanowna Pani
Elżbieta Aremowicz
Most Pauliński 1
87-100 Toruń

Szanowna Pani

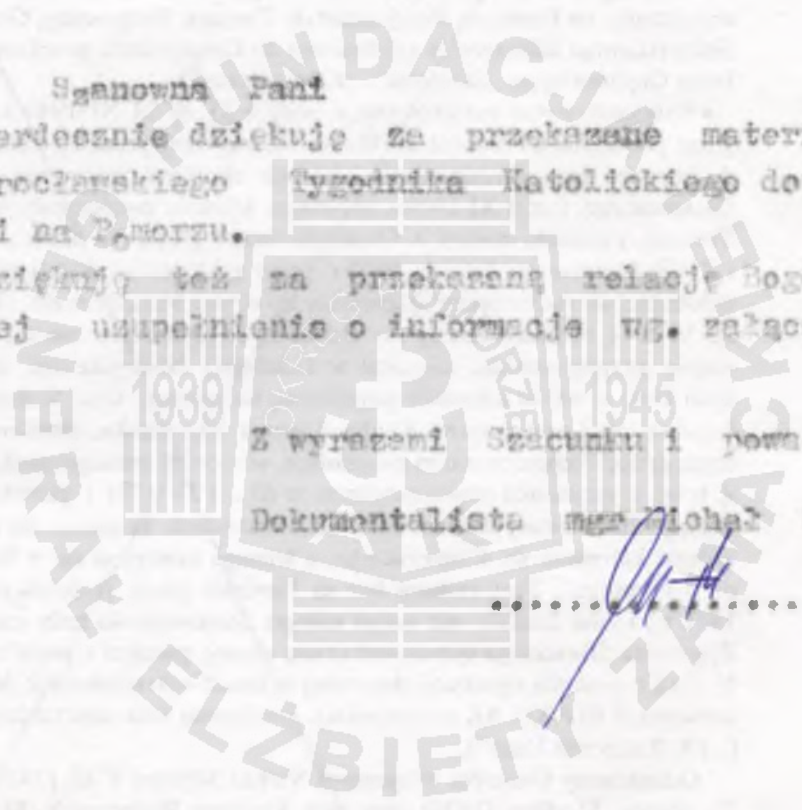
Serdecznie dziękuję za przekazane materiały/wycinki prasowe/ Wrocławskiego Tygodnika Katolickiego dotyczące konspiracji w Toruniu i na Pomorzu.

Dziękuję też za przekazane relacje Bogdana Durmowicza, proszę o jej uzupełnienie o informacje wg. załączonego wzoru.

Z wyrazami szacunku i poważania

Dokumentalista mgr Michał Ciozyk

[Handwritten signature]
.....

- Materialy prasowe
teżaki problemowe*
- Grunwald
 - Gryf Pomorski
 - P A P.

L dz. 368/A/78

Toruń dnia 1 -2 marca 1998r

Szanowna Pani

Elżbieta Aramowicz
Most Pauliński 1
87-100 Toruń

Szanowna Pani

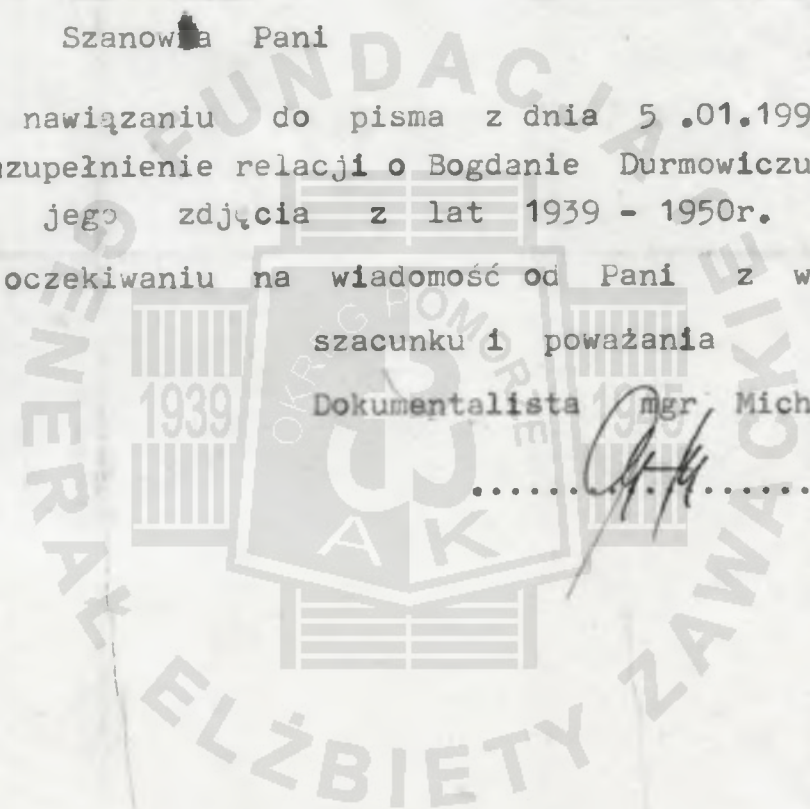
W nawiązaniu do pisma z dnia 5 .01.1998r
proszę o uzupełnienie relacji o Bogdanie Durmowiczu i
przesłanie jego zdjęcia z lat 1939 - 1950r.

W oczekiwaniu na wiadomość od Pani z wyrazami
szacunku i poważania

Dokumentalista mgr Michał Ojczyk

[Handwritten signature]
.....

*Dziękuję
GM.
2 " 98
[Signature]*

№: 943/1652 Pom.

Torun

Durmojica Bogdan

V. Karty informacyjne

ks. 1

24.

Toruń 1

Durmanicz Bogdan

1) Złotosił się do B. Hakowskiego
w pierwszych dniach okupacji
w zamieraniu konspiracyjnym,
był pod inwigilacją

inf. w rel ur MT/HN/D 116 - Murz

Określenie Toruń (Hakowski B)

2) aresztow. I 1939 → Fort VII Toruń, zwal-
niony po kilku mies. i. w.

Durmowicz Bogdan

